

بروزترین و برترین
سایت کنکوری کشور

WWW.KONKUR.INFO

Konkur
.info

<https://konkur.info>

وزن شعر

وزن شعر نظمى است بر مبنای کمیت هجاها؛ یعنی چیدن هماهنگ هجاهای کوتاه و بلند

عروض

علمی است که قواعد وزن شعر و طبقه بندی وزن ها را از جنبه نظری و عملی تعیین می کند.

مصراع

واحد وزن در شعر فارسی و در بسیاری از زبانهای دیگر «مصراع» است. وزن هر مصراع شعر در این زبان ها نمودار وزن مصراع های دیگر است؛ وقتی شاعر، مصراع اول را سرود، بقیه مصراع ها را نیز باید در همان وزن بسراید.

درست خواندن و درست نوشتن شعر (استفاده از خط عروضی)

برای پیدا کردن وزن شعر، نخست آن را باید درست خواند. در خواندن نباید شکل نوشتاری کلمات، ما را دچار اشتباه کند. برای نمونه، کافی است شکل نوشتاری بیت را با صدایی که از خواندن آن می شنوید، مطابقت دهید؛ مثال:

طاعت آن نیست که بر خاک نهی، پیشانی
صدق پیش آر که اخلاص به پیشانی نیست

سعدی

خط عروضی

وقتی بیت قبل را درست بخوانیم، «طاعت آن» به صورت «طاعتان» و «پیش آر» به صورت «پیشار» تلفظ میشود. در تعیین وزن می‌کوشیم، شعر را همان گونه که می‌خوانیم یا می‌شنویم، بنویسیم. این خط، خط عروضی نامیده میشود.

در نوشتن شعر به خط عروضی، رعایت چند نکته لازم است:

۱ -

اگر در فصیح خواندن شعر، همزه آغاز هجا (وقتی قبل از آن صامتی باشد) تلفظ نشود در خط نیز همزه را باید حذف کرد، چنان که در بیتی که خواندیم «طاعت آن» با حذف همزه به صورت «طاعتان» تلفظ می‌شود. همچنین در مصراع «بنی آدم اعضای یکدیگرند» با حذف همزه «اعضا» به صورت «بنی آدم‌عضای ...» خوانده می‌شود.

در خطّ عروضی باید حرکات (مصوّت های کوتاه) گذاشته شود.

هَر دَم از این باغ بری می رَسَد تازه تر از تازه تری می رَسَد

هَر اَدَامَ ازین ابا اغ ابّ اری ا می ا را سَد

تا از اتّ ارز اتّا ز اتّ اری ا می ا را سَد

روشن است کلماتی مانند « تو »، « دو » و « و » ربط (عطف) به صورتی که تلفّظ می شوند،

باید نوشته شوند یعنی به صورت «ت» «د» «و»؛ معمولاً « و » عطف یا ربط، به ویژه در

شعر به صورت «[ُ]» (ضمّه) تلفّظ می گردد؛ مثل من و او ← منْ اُو .

حروفی که در خط هست اما به تلفظ درنم یآید، در خطّ عروضی حذف می شود؛ مانند بیت:

هرچه بر نفسِ خویش نپسندی نیز بر نفسِ دیگری مپسند

که کلمات « چه » و « خویش »، به صورت « چ » و « خیش » نوشته م میشود:

هرچ بر نفسِ خیش نپسندی نیز بر نفسِ دیگری مپسند

حرف مشدد را دو بار می نویسیم. مانند «درنده» «درنده»

مینداز خود را چو روباه شل

برو شیر درنده باش ای دغل



بُ رُو شِی رِ دَر رَن دِ بَا شِی دَ غَل

مَ یَن دَا ز خُد رَا چُ رُو بَا هِ شَل

تقطیع هجایی

«تقطیع» یعنی قطعه قطعه کردن شعر به هجاها و ارکان عروضی.

منظور از تقطیع هجایی، مشخص کردن هجاهای شعر (کوتاه، بلند و کشیده) است. برای

این کار، ابتدا باید هجاهای شعر را به دقت جدا، و مرز هر هجا را با خط عمودی کوتاهی

مشخص کرد. به تعداد مصوت ها هجا وجود دارد. هجای کشیده، به یک هجای بلند و یک

هجای کوتاه تقسیم می شود،

مرنجان دلم را که این مرغ وحشی

ز بامی که برخاست، مشکل نشیند



مَرَنَجانِ دَلَمِ را کِه این مَرُغِ وَحِ شِی

زِ بامِی کِه بِر خاست مُش کِل نِ شِی نَد

سپس علامت هر هجا را، زیر آن می نویسیم.

یادآوری:

حرکات (مصوّت‌های کوتاه) در شمارش، مانند دیگر حروف شمرده میشوند

اما هر مصوّت بلند، از نظر کشش آوایی دو حرف به شمار م‌آید. مصوّت بلند پیش از « نْ » (نون ساکن) کوتاه به حساب می‌آید.

مَ	رَن	جان	دِ	لَم	را	کِ	این	مُر	غِ	وَح	شی
U	-	-	U	-	-	U	-	-	U	-	-

حال اگر مصراع دوم یا مصراع های دیگر شعر را نیز تقطیع هجایی کنیم، خواهیم دید که نظم و ترتیب هجاهای آن، دقیقاً مثل مصراع اول خواهد بود. هجاهای مصراع دوم را زیر هجاهای مصراع اول م یآوریم تا هجاهای دو مصراع را بهتر بتوان مطابقت داد.

مَ	رَن	جان	دِ	لَم	را	کِ	این	مُر	غِ	وَح	شی
U	-	-	U	-	-	U	-	-	U	-	-
زِ	با	می	کِ	بَر	خا	ست	مُشد	کِل	نِ	شی	نَد

بروزترین و برترین
سایت کنکوری کشور

WWW.KONKUR.INFO

Konkur
.info

<https://konkur.info>